

پاسخ آقای دکتر یزدی به سئوالات روزنامه فرای تک آلمان

سؤال: وضعیت توازن قوا و جنگ قدرت را در ایران چگونه ارزیابی می‌کنید؟

پاسخ: جریان محافظه‌کار و خط راست که طی ۱۵ سال گذشته، به خصوص بعد از درگذشت امام در سال ۱۹۹۰، پایگاه‌های قدرت را یکی پس از دیگری تصاحب کرده بود، اکنون موقعیت خود را در افکار عمومی به شدت از دست رفته می‌بیند.

جریان اصلاح‌طلب، با حمایت از برنامه سیاسی آقای خاتمی، پایگاه مردمی پیدا کرده است اما هنوز نتوانسته است مراکز قدرت موثری را به دست آورد.

سؤال: چه جناح‌ها و فراکسیون‌هایی به طور مشخص قابل تشخیص می‌باشند؟

پاسخ: دو جریان عمده قابل شناسایی است. جریان راست محافظه‌کاران با شاخه‌ها و فراکسیون‌های داخلی خود، که عمده آنها عبارتند از فقهای سنتی قم و سایر شهرستان‌ها، جامعه روحانیت مبارز تهران، جامعه مدرسین قم، جمعیت مؤتلفه اسلامی و انجمن‌ها، جامعه‌های اسلامی وابسته به آنان. به لحاظ اقتصادی این جریان طرفدار سرمایه‌داری تجاری است. جریان اصلاح‌طلب دو طیف عمده دارد که عبارتند از نیروهای درون حاکمیت و نیروهای بیرون از حاکمیت. نیروهای درون حاکمیت عبارتند از جبهه دوم خرداد شامل جبهه مشارکت ایران اسلامی، جامعه روحانیون مبارز و جمعیت حزب هم‌بستگی و ... اصلاح‌طلبان بیرون از حاکمیت به طور عمده شامل نیروهای ملی - مذهبی هستند که قدیمی‌ترین و شاخص‌ترین آنها، نهضت آزادی ایران است. دفتر تحکیم وحدت، که فدراسیونی از انجمن‌های اسلامی دانشجویان است و انجمن‌های مستقل دانشجویی، فعال‌ترین بخش جبهه اصلاح‌طلب محسوب می‌شوند که به تدریج از نیروهای درون حاکمیت جدا شده‌اند و به نیروهای اصلاح‌طلب بیرون از حاکمیت، از جمله نیروهای ملی - مذهبی و نهضت آزادی ایران نزدیک شده‌اند.

سؤال: اهداف سیاسی و اقتصادی این جناح‌ها کدام هستند؟ در کجا این اهداف نقاط تماس دارند و در کجا

در تباین با یکدیگر قرار دارند؟

پاسخ: ویژگی‌های سیاسی و اقتصادی جناح راست و محافظه‌کاران، بیش از سایر گروه‌ها قابل تعریف است. این جبهه از نظر اقتصادی به آزادی کامل اقتصادی یا لیبرالیسم اقتصادی اعتقاد دارند. گرایش اصلی به سرمایه‌داری تجاری است نه به سرمایه‌داری صنعتی و اختلاف اساسی آنها با دولت بر سر محدودیت‌های قانونی در استفاده از درآمدهای ارزی نفت برای ورود کالاهای مصرفی است. از نظر سیاسی، این جبهه مخالف آزادی و حق حاکمیت ملت است. آنها با رکن جمهوری نظام اسلامی مخالفند و تلاش دارند تا آن را از جمهوری اسلامی به حکومت اسلامی از نوع سنتی آن تغییر دهند. از نظر فکری و عقیده دینی سنت‌گرا و واپس‌گرا هستند و بر این باورند که دموکراسی هیچ تناسبی با اسلام ندارد. با هر گونه نوآوری دینی در فهم دینی مخالفند. تکیه اصلی آنها بر فقه سنتی است و تصور می‌کنند که با فقه سنتی می‌توانند به تمامی مسائل کنونی جامعه، نه فقط در ایران، بلکه در سطح جهانی جواب بدهند.

جبهه اصلاح طلب درون حاکمیت، به همان نسبت که از تنوع برخوردار است، از نظر گرایش‌های سیاسی و اقتصادی نیز با هم اختلاف نظر دارند. البته این گروه‌ها، عموماً از برنامه توسعه سیاسی آقای خاتمی حمایت می‌کنند. اما به علت کارنامه‌ای که از گذشته دارند، از نظر برخی از ناظرین داخلی، میزان تعهد و التزام آنها به برنامه توسعه سیاسی مورد سؤال است.

اما نیروهای ملی - مذهبی، در دیدگاه‌های سیاسی کاملاً شفاف و موضع واحد دارند. به توسعه سیاسی و اولویت آن اعتقاد دارند به حقوق و آزادی‌های اساسی مردم، بر اساس منشور سازمان ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر، فصول سوم، پنجم و هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی، معتقد و متعهد هستند. ویژگی آنها، همان طور که مرحوم مهندس بازرگان، دبیرکل سابق نهضت آزادی ایران گفته است، ایرانی، مسلمان و مصدق هستند. این گروه از نظر اعتقادی به حاکمیت و نظارت هر چه بیشتر دولت در امور اقتصادی و تصدی هر چه کمتر معتقد می‌باشند.

سؤال: بعد از انتخابات اقدامات اصلاحی بعدی کدام می‌توانند باشند؟

پاسخ: گام‌های بعدی، به نتیجه نهایی انتخابات بستگی دارد. اگر چه شورای نگهبان تمام نامزدهای وابسته به نهضت آزادی ایران و سایر نیروهای ملی - مذهبی و تعداد قابل توجهی از اصلاح طلبان درون حاکمیت را هم حذف کرده است، اما هنوز زود است که نتیجه نهایی را پیش‌بینی کرد.

سؤال: به نظر شما اصلاحات سیاسی تا کجا می‌توانند ادامه پیدا کنند؟ آیا اصل ولایت فقیه هم می‌تواند مورد بحث و احتمالاً اصلاح قرار بگیرد؟

پاسخ: جریان اصلاحات سیاسی توقف‌ناپذیر است و به هیچ فردی و یا گروهی وابسته نیست. خواست همگانی برای آزادی و حاکمیت مردم، به اندازه دوران انقلاب قوی و ریشه‌دار است. اگر چه مردم مایل و خواهان انقلاب دیگری نمی‌باشند بلکه خواهان اقدامات اصلاحی تدریجی و گام به گام هستند. آن چه در انتخابات ریاست جمهوری قبلی - آقای خاتمی - اتفاق افتاد، تنها بروز و ظهور این اراده همگانی است که بعد از انتخابات هم ادامه خواهد یافت. قانون اساسی وحی منزلی، که نتوان آن را تغییر داد نیست. جریان اصلاح تا برداشتن کلیه موانع توسعه سیاسی ادامه خواهد یافت.

سؤال: در جمهوری اسلامی ایران مقام زیننده روحانیت کدام می‌تواند باشد؟

پاسخ: دو دهه حکومت روحانیان، به نام دین، پیوندهای تاریخی میان این طبقه با مردم عامی و عادی را دچار دگرگونی اساسی کرده است. روحانیت در سر یک پیچ سرنوشت‌ساز تاریخی است و نیاز به یک تعریف جدیدی از نقش روحانیت به شدت محسوس می‌باشد. اما هنوز نمی‌توان درباره موقعیت و نقش آنان در آینده صحبت کرد.

سؤال: آیا بعد از انتخابات مجلس حزب شما قانونی اعلام خواهد شد؟

پاسخ: از هم اکنون نیروهای زیادی از میان اصلاح طلبان درون حاکمیت، به ضرورت امکان فعالیت آزاد نهضت آزادی ایران معتقد شده‌اند. فرایند توسعه سیاسی، بدون حضور احزاب سیاسی مخالف حاکمیت، اما معتقد و ملتزم به قانون اساسی ناقص و غیر قابل دفاع است. دیر یا زود این مشکل حل خواهد شد.

سؤال: روابط ایران و آمریکا به نظر شما چگونه می‌توانند باشند؟

پاسخ: حزب ما با مذاکره مستقیم، رسمی و علنی با آمریکا برای رفع اختلافات، با رعایت منافع ملی

موافق است. از جمله این که باید افکار عمومی، احزاب و روزنامه‌ها بتوانند درباره آن بحث نمایند و از این مذاکرات مطلع شوند. ملت ما از مذاکرات پنهانی و غیر رسمی خاطرات خوبی ندارند.

سؤال: نظر شما در رابطه با سیاست آلمان در قبال ایران چیست؟

پاسخ: سیاست آلمان، در مجموع مثبتی بر واقع‌گرایی است. اما هنوز بر اساس نگرش‌ها و منافع دراز مدت طرفین نیست. ما بر این باوریم که شاید برای اولین بار در تاریخ معاصر ایران منافع دراز مدت و استراتژیک ایران و آلمان با هم، هم‌سو و هماهنگ شده است. اما خطر آن است که دولت آلمان با اولویت دادن به منافع کوتاه مدت خود، منافع دراز مدت ایران را فدا سازد.

سؤال: به نظر شما چرا این قدر برای دولت آلمان مشکل است شما را دعوت کنند؟

پاسخ: این سئوالی است که شما باید از دولت آلمان بنمایید. شاید هنوز توسعه سیاسی در ایران به آن سطح و درجه‌ای نرسیده باشد که طرفین بتوانند آزادانه به مبادله تجارب سیاسی در زمینه نهادی کردن آزادی و توسعه احزاب سیاسی بپردازند.